

Programma Water en Riolering Utrecht 2026-2030

Zicht op de Rijnkade vanaf de Marga Klompébrug aan de Catherijnesingel

6 mei 2025

Kenmerk: 30252773

Gemeente Utrecht

Colofon

In opdracht van

Stadsbedrijven-BOR-groep Water, Riolering en Gemalen

Internet

[Visie water en riolering | Gemeente Utrecht – Omgevingsvisie](#)

Fotografie

Thomas Duiker

Inhoud

Samenvatting	4
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Ambitie	8
1.3 Leidende principes	8
1.4 Proces	9
1.5 Leeswijzer	9
2 Afvalwater	11
2.1 Belangrijkste ontwikkelingen	11
2.2 Financiën	16
3 Hemelwater	18
3.1 Belangrijkste ontwikkelingen	18
3.2 Financiën	22
4 Grondwateroverlast	23
4.1 Belangrijkste ontwikkelingen	23
4.2 Financiën	24
5 Oppervlaktewater	25
5.1 Belangrijkste ontwikkelingen	25
5.2 Financiën	27
6 Middelen	29
6.1 Personeel	29
6.2 Kostenontwikkeling 2026-2030	30
6.3 Ontwikkeling rioolheffing	31
6.4 Overige ontwikkelingen	32
Bijlage I Investeringsplanning riolering t/m 2030	34
Bijlage II Overzicht vaststelling investeringen	36

Samenvatting

De gemeente heeft vanuit de wet een aantal zorgplichten en daarmee taken op het gebied van stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater. Het jaarlijkse Programma Water en Riolering (PWR) is het uitvoeringsprogramma van de Visie Water en Riolering en beschrijft de voorgenomen activiteiten waarmee we invulling geven aan deze zorgplichten. Ook beschrijft het Programma de activiteiten die wij uitvoeren om het oppervlaktewater dat bij de gemeente in onderhoud is gezond te houden. Tot slot beschrijft het Programma de gevolgen van al deze activiteiten voor de ontwikkeling van de gemeentelijke rioolheffing voor de perceeleigenaren met een aansluiting op de openbare riolering en de grootverbruikers.

Het Programma komt voort uit de [Visie Water en Riolering Utrecht](#), waarin het gemeentelijke beleidskader voor de invulling van deze zorgplichten en onze oppervlaktewater kwaliteitsdoelstellingen is vastgelegd. We streven hierbij naar een gezond, robuust en toekomstbestendig water- en rioleringsstelsel in Utrecht voor iedereen. Het Programma wordt jaarlijks bij de Voorjaarsnota geactualiseerd en kijkt daarbij steeds vijf jaar vooruit. Vaststelling van het Programma is met ingang van de Omgevingswet per 1 januari 2024 een bevoegdheid van het college. Het Programma wordt ter informatie aangeboden aan de raad. De geraamde kosten en kostendekkende tarieven in het PWR zijn richtinggevend. De rioolheffing wordt jaarlijks door de gemeenteraad vastgesteld bij de Programmabegroting.

De kwaliteit van onze riolering blijkt op basis van uitgebreid onderzoek naar te accepteren risico's en schadebeelden op basis van inspecties beter dan verwacht. Hierdoor lijkt de technische levensduur langer dan de 70 jaar waar we in de Visie Water en Riolering nu vanuit gaan. Dit beeld is gebaseerd op actuele inspecties van ca. 30% van onze riolering. Voordat we met een definitief voorstel voor een nieuwe levensduur voor de riolering komen, voeren we de komende jaren extra inspecties uit in gebieden waar we nog niet voldoende schadebeelden hebben. De beschikbare gegevens geven ons echter al zoveel vertrouwen dat we vooruitlopend onze vervangingsinspanning gaan baseren op een gemiddelde levensduur van de riolering van 100 jaar. Met deze levensduur is het voorlopig niet nodig de rioolvervangingsinspanning verder op te voeren, zoals we voorzagen in de Visie Water en Riolering, waarin we een groei van de vervangingsinspanning voor riolering naar 18 km per jaar in 2035 voorstelden. In plaats daarvan houden we de vervangingsinspanning de komende jaren op 8 km per jaar.

Het verlengen van de levensduur heeft echter ook nadelen. Als we de lijn van 8 km rioolvervangingsinspanning per jaar doorzetten tot 2050 vervangen we nog maar de helft van de riolering ten opzichte van de oude vervangingsstrategie. Als gevolg hiervan halveert bij ongewijzigd beleid ook het af te koppelen en ontharden oppervlak ten opzichte van wat we in de Visie Water en Riolering hebben voorzien. Dat betekent dat we minder snel klimaatbestendig worden en dat we de afvoer van regenwater naar de rioolwaterzuivering minder snel terugdringen. We werken de komende jaren de gevolgen voor onze ambities uit en op basis daarvan stellen we onze strategie bij voor de Visie Water en Riolering en de

Visie Klimaatadaptatie. Ook maken we nieuwe bindende afspraken met waterschap HDSR over de ontwikkeling van de afvoer naar de zuiveringen in de vorm van een nieuw afvalwaterakkoord.

Als eerste stap verkennen we bij drie type projecten wat er voor nodig is om binnen deze projecten nog meer regenwater vast te houden en te ontkoppelen:

1. Bij rioolvervangingsprojecten onderzoeken waar we mogelijk meer particulier terrein (de voorzijde van aangrenzende woningen) af kunnen koppelen én in de openbare ruimte meer niet-functionele verharding kunnen vervangen door bomen en ander groen.
2. We verkennen of we onze bijdrageregeling aan overige openbare ruimteprojecten voor het vasthouden van regenwater effectiever kunnen inzetten en kunnen verruimen.
3. In onze aanpak van particulier terrein onderzoeken we of we de subsidieregeling groenblauwe daken kunnen verbreden voor het gehele particulier terrein.

We zien dat de uitvoering van integrale vernieuwingsprojecten, waar een deel van onze rioolvervangingsonderdeel van is, achterblijft op de programmering. De afgelopen jaren hebben we maar ongeveer 60% van de geprogrammeerde kilometers riool vervangen. Daarom passen we, in lijn met het nieuwe gemeentelijke beleid met ingang van 2026 een correctie voor planningsoptimisme toe op het budget van de vervangingsinvesteringen riolering. Het budget dat we voor onze investeringen begroten storten we jaarlijks in een aparte investeringsvoorziening. Omdat de vervangingsdoelstelling de afgelopen jaren is gestegen maar de realisatie achterblijft, neemt de hoogte van onze voorziening de laatste jaren toe (stand voorziening eind 2024: €32,2 miljoen). Om te voorkomen dat de voorziening verder blijft oplopen hebben we 40% minder budget voor de vervangingsinvesteringen riolering opgenomen in de begroting, oftewel voor maar 4,8 km in plaats van 8 km. Hierbij gaan we ervan uit dat we conform de afgelopen jaren in elk geval 60% van de geprogrammeerde kilometers zullen realiseren. Alles wat we meer realiseren dekken we uit de voorziening. Als de voorziening te snel gaat dalen stellen we het percentage voor het planningsoptimisme bij de jaarlijkse actualisatie van het PWR bij.

We zijn helaas genooddaakt in de meerjarenraming de gemiddelde eenheidsprijs voor de vervangingsinvesteringen riolering van €2.000,- naar €2.400,- per strekkende meter riolering te verhogen. Deze stijging is het gevolg van hogere engineeringkosten vanwege toenemende complexiteit en afstemming binnen projecten, een post voor risicoreservering en nader te bepalen bouwkosten en inflatiecorrectie voor 2025 en 2026. De posten risicoreservering en nader te bepalen bouwkosten werden voorheen niet in de eenheidsprijs meegenomen, maar blijken nodig om o.a. kosten voor archeologie en verkeersmaatregelen te dekken. We corrigeren voor twee jaar op inflatie omdat de eenheidsprijs vorig jaar niet is geïndexeerd, maar we nu zien dat dit alsnog nodig is.

Ongeveer 60% van de grond in de gemeente is niet in handen van de gemeente, maar van bewoners, instellingen en bedrijven. Om hen te stimuleren zo veel mogelijk hemelwater te scheiden van afvalwater en te verwerken op eigen terrein breiden we de activiteiten van het Programma Waterproof030 uit. We intensiveren onder andere onze communicatiecampagne, halen meer tegels op, organiseren extra geveltuinenburendagen en verbeteren de samenwerking met de belangrijkste stakeholders zoals woningbouwcorporaties. We verwachten hiermee ook een impuls te geven aan het gebruik van de

vernieuwde subsidies groenblauwe daken, groenblauw maatschappelijk vastgoed en groenblauwe schoolpleinen.

Samen met het waterschap Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (HDSR) werken we aan het verbeteren van de kwaliteit van het oppervlaktewater. In 2024 hebben we met HDSR een samenwerkingsovereenkomst voor het Programma Gezond Water getekend. Het doel van het Programma is de waterkwaliteit in de gemeente Utrecht zodanig te verbeteren dat hiermee de vastgestelde waterkwaliteitsdoelen voor de zogenaamde 'overige wateren' uit het beleid van het waterschap en de gemeente worden behaald. Hiervoor hebben we in 2024 het uitvoeringsplan Gezond Water opgesteld, waarmee we tot en met 2028 meer dan 100 maatregelen uitvoeren. De totale financiële omvang van het Programma Gezond Water is geraamd op €14 miljoen, waarvan beide partijen de helft betalen. De dekking van €7 miljoen is opgenomen in de begroting in de periode 2025-2028.

De totale verwachte kostenontwikkeling van 2025 naar 2026 bedraagt inclusief inflatiecorrectie voor 2025 en 2026 een daling van €0,8 miljoen ofwel een daling van 1,6%. Exclusief inflatiecorrectie bedraagt de kostendaling 5,5%. De kostendaling wordt met name veroorzaakt door de correctie voor planningsoptimisme vanaf 2026. Als gevolg hiervan kan het gemiddelde tarief van de rioolheffing in 2026 met 2,7% omlaag ten opzichte van 2025. Doordat het aantal rioolaansluitingen van 2025 naar 2026 naar verwachting met circa 2.800 stijgt, is de tariefdaling hoger dan de kostendaling. De verwachte kostenontwikkeling voor de periode 2027-2030 hangt af van de jaarlijkse correctie voor planningsoptimisme. Zolang de vervangingsinspanning en de correctie voor planningsoptimisme voor de periode 2026-2030 gelijk blijven voorzien we een beperkte kostenstijging excl. inflatiecorrectie. Hoe dit in de toekomst in de praktijk uitpakt hangt af van de realisatie van rioolvervangingsprojecten de komende jaren en de daarmee gemoeide correctie voor planningsoptimisme in de begroting.

Bij vaststelling van het Programma Water en Riolering 2024-2028 heeft de raad besloten voortaan een maximumbedrag van € 4 miljoen in de egalisatiereserve riolering aan te houden en jaarlijks bij de Voorjaarsnota voor te stellen hoe het bedrag boven het maximumbedrag wordt ingezet. Inzet van de egalisatiereserve riolering is dit keer niet meegenomen in de uitwerking van het Programma. De voorziene stand van de egalisatiereserve bedraagt met ingang van 2026 €3,7 miljoen en ligt daarmee onder het maximumbedrag van €4 miljoen. We schatten in dat een egalisatiereserve van € 3,7 miljoen nog voldoende is om twee opeenvolgende jaren aan tegenvallende uitgaven en inkomsten op te vangen. Daarom is het niet nodig de reserve aan te vullen tot het maximumbedrag.

1 Inleiding

Het Programma Water en Riolering Utrecht 2026-2030 beschrijft welke activiteiten gepland staan in de periode 2026-2030 om invulling te geven aan de gemeentelijke zorgplichten en het beleid zoals verwoord in de Visie Water en Riolering Utrecht. Ook geeft het programma aan welke budgetten hiervoor nodig zijn en wat de verwachte gevolgen zijn voor de ontwikkeling van de rioolheffing.

1.1 Aanleiding

De gemeente heeft vanuit de wet¹ een aantal specifieke zorgplichten en daarmee taken op het gebied van stedelijk waterbeheer namelijk, de inzameling en het transport van afvalwater, de doelmatige inzameling en verwerking van afvloeiend hemelwater en het beperken van structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand. Voorliggend Programma Water en Riolering (PWR) Utrecht bevat de voorgenomen activiteiten voor de periode 2026-2030 om invulling te geven aan deze zorgplichten. Ook beschrijft het PWR de activiteiten die wij uitvoeren om het oppervlaktewater dat bij de gemeente in onderhoud is gezond te houden. Tot slot beschrijven we in het PWR welke budgetten hiervoor nodig zijn en wat de verwachte gevolgen zijn van al deze activiteiten voor de ontwikkeling van de rioolheffing.

Het Programma Water en Riolering is het uitvoeringsprogramma van de [Visie Water en Riolering Utrecht](#), waarin het gemeentelijke beleidskader voor deze zorgplichten en onze oppervlaktewaterkwaliteitsdoelstellingen is vastgelegd. Conform de systematiek van de Omgevingswet bevat dit programma de maatregelen en middelen om uitvoering te geven aan dit beleid. De visie is als thematisch beleid onderdeel van de gemeentelijke omgevingsvisie Utrecht. Voorheen vormden de visie en het PWR samen het wettelijk verplichtte Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP), dat gold voor de invoering van de Omgevingswet sinds 1 januari 2024.

Gemeenten blijven onder de Omgevingswet wél verplicht hun zorgplichten op het gebied van stedelijk waterbeheer te vervullen en de financiën te verantwoorden. Het PWR geeft voor de komende vijf jaar inzicht in de besteding van de gelden uit de rioolheffing en de verwachte ontwikkeling van de rioolheffing. De jaarlijkse Programmabegroting geeft alleen inzicht in de totale inkomsten uit de rioolheffing en de kosten die daaruit gedekt worden voor het betreffende jaar. De verdeling van het budget is niet inzichtelijk. Ook is het lastig zicht te krijgen op de verwachte meerjarige kostenontwikkeling en de gevolgen daarvan voor de rioolheffing. Het PWR geeft deze informatie wel en voorziet daarmee in een behoefte, zeker nu de rioolvervangingsinvesteringen steeds bepalender worden voor de mogelijkheden om de openbare ruimte te vernieuwen en te verduurzamen.

¹ De gemeentelijke zorgplichten op het gebied van stedelijk waterbeheer zijn verankerd in Artikel 2.16 lid 1 van de Omgevingswet.

1.2 Ambitie

Het is onze ambitie om het water- en rioleringsstelsel in Utrecht gezond, robuust en toekomstbestendig te houden voor iedereen én de natuur. Dit betekent dat we streven naar:

- De basis op orde, door het borgen van een robuust water- en rioleringsstelsel.
- Het realiseren van een toekomstbestendige stad via een klimaatbestendig en circulair water- en rioleringsstelsel.
- Het realiseren van een gezonde leefomgeving, door het realiseren van een gezond water- en rioleringsstelsel voor zowel mens, plant als dier.

Daarbij willen we dat iedereen (bewoners, bedrijven, gebruikers) hiervan profiteert en aan bijdraagt.

Voor de verdere uitwerking van onze ambitie en de bijbehorende beleidskeuzes verwijzen we naar de [Visie Water en Riolering Utrecht](#).

1.3 Leidende principes

Voor dit programma hanteren we de leidende principes uit de Visie Water en Riolering, de [Visie Klimaatadaptatie](#) en de [Nota Beheer Openbare Ruimte](#). Dit betekent dat we bij ingrepen in de openbare ruimte de volgende principes hanteren:

- We houden stromen apart, ofwel we ontvlechten het afval- en hemelwatersysteem waar het kan.
- We vergroten de sponswerking van de stad door hemelwater te verwerken waar het valt. Dit doen we bij voorkeur via het principe “Groen tenzij”, ofwel inzet op bovengrondse verwerking van hemelwater door zo min mogelijk verharding en zo veel mogelijk groene maatregelen. We volgen hierbij de voorkeursvolgorde voor de verwerking van hemelwater.
- We benutten alle ruimte. We streven ernaar zoveel mogelijk functies te combineren om de beschikbare ruimte zo goed mogelijk te benutten. Denk hierbij aan het combineren van groen, isolatie en waterberging op een groen dak, waterinfiltratie en parkeerplekken via waterpasserende verharding, waterinfiltratie en groen via wadi's, waterberging, natuur en recreatie via de aanleg van vijvers en andere waterpartijen.
- We respecteren het natuurlijke systeem en zorgen conform de doelstelling van de Kaderrichtlijn Water ervoor dat bij ingrepen het natuurlijke systeem niet verslechtert en bij voorkeur verbetert.

Om de door ons gewenste situatie te bereiken hanteren we de volgende leidende principes voor de realisatie;

- We geven als gemeente het goede voorbeeld, ofwel we beginnen met de openbare ruimte.
- We gebruiken zoveel mogelijk de natuurlijke momenten van nieuwbouw, grootschalige renovatie, herinrichting en vervanging om de gewenste systeemwijzigingen door te voeren.
- We gebruiken het moment van rioolvervanging zoveel mogelijk om de openbare ruimte klimaatbestendig in te richten en via werk met werk maken andere maatschappelijke ambities te realiseren (integraal tenzij; principe van ontwikkelend beheer).

- We stimuleren bestaande bouw en openbare ruimte door voorlichting, facilitering en subsidiering om de gewenste transitie te realiseren. Verplichting is alleen aan de orde bij nieuwbouw en ingrijpende verbouwingen.

1.4 Proces

Het PWR wordt jaarlijks geactualiseerd bij de Voorjaarsnota en kijkt daarbij steeds vijf jaar vooruit. Het PWR wordt opgesteld door de groep Water, Riolering en Gemalen, afdeling Beheer Openbare Ruimte van organisatieonderdeel Stadsbedrijven. Voor het bepalen van de investeringsprojecten wordt nauw samengewerkt en afgestemd met de andere belangrijke gemeentelijke programma's die invloed hebben op de openbare ruimte, zoals het Meerjarenperspectief Ruimte (MPR) en het Meerjaren Investeringsprogramma voor het beheer van de openbare ruimte (MJIP). Daar waar het gaat om het beïnvloeden van de andere eigenaren in Utrecht werken we vooral samen met de programma's klimaatadaptatie, energie, circulair en groen. Daarnaast wordt bij diverse activiteiten uit het programma samengewerkt of afgestemd met de zuiveringsbeheerder (Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden) en de waterkwaliteits- en kwantiteitsbeheerders (Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Waterschap Amstel, Gooi en Vecht en Rijkswaterstaat).

Vaststelling van het Programma Water en Riolering is met ingang van de Omgevingswet per 1 januari 2024 een bevoegdheid van het college. Het PWR wordt gelijktijdig met de Voorjaarsnota ter informatie aan de gemeenteraad aangeboden. In de jaarlijkse [Verantwoording](#) en het [Duurzaamheidsverslag](#) blikken we terug op het afgelopen jaar. De geraamde kosten en kostendeekkende tarieven in het PWR zijn richtinggevend. De hoogte van de rioolheffing wordt jaarlijks in de [Verordening Rioolheffing gemeente Utrecht](#) vastgelegd, welke gelijktijdig met de Programmabegroting door de gemeenteraad wordt vastgesteld.

Conform de gemeentelijke Participatie- en inspraak Verordening 2019 is de Visie Water en Riolering ter inzage gelegd, waarbij tevens voldaan is aan de procedure voor vaststelling Omgevingsvisie onder de Omgevingswet (3.4 Awb). Omdat het Programma Water en Riolering het uitvoeringsprogramma is van de Visie Water en Riolering en geen grote eigen beleidskeuzes bevat wordt het Programma niet ter inzage gelegd.

1.5 Leeswijzer

Het PWR is evenals de visie thematisch ingedeeld volgens de gemeentelijke zorgplichten voor afvalwater, hemelwater, grondwater en oppervlaktewater. In de hoofdstukken 2 t/m 5 worden achtereenvolgens de belangrijkste activiteiten en daarvoor benodigde middelen op afvalwater, hemelwater, grondwateroverlast en oppervlaktewater beschreven. Per thema wordt ingegaan op de activiteiten dagelijks onderhoud, groot onderhoud, investeringen en beleid & onderzoek. Daar waar deze onderdelen meerdere thema's betreffen zijn ze beschreven bij het thema waar de activiteit de meeste aansluiting heeft. Hoofdstuk 6 gaat in op de benodigde middelen (personeel en financieel) en de

gevolgen voor het rioolheffingstarief. De bijlage bevat een overzicht van de geplande rioleringsinvesteringen en de renovatieplanning gemalen.

2 Afvalwater

De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht om afvalwater in te zamelen en te transporteren naar de zuivering. Onder afvalwater verstaan we huishoudelijk afvalwater of een mengsel daarvan met bedrijfsafvalwater, afvloeiend hemelwater, grondwater of ander afvalwater. In dit hoofdstuk beschrijven we de belangrijkste ontwikkelingen voor de komende vijf jaar en de financiële gevolgen daarvan.

2.1 Belangrijkste ontwikkelingen

De basis op orde

We blijven ons beleid voortzetten om het beheer en onderhoud van onze riolen en rioolgemalen te verbeteren via kwaliteitsgestuurd beheer en het gebruik van data. Hiertoe hebben we in 2020 het Water- en rioleringsinformatiesysteem (WRIS) in gebruik genomen en sindsdien doorontwikkeld. Hiermee kunnen we het beheer en onderhoud baseren op alle beschikbare data en daarmee ons assetmanagement beter vormgeven. Momenteel stellen we voor alle assets nieuwe beheerplannen op die de basis vormen voor het onderhoudswerk wat moet worden uitgevoerd. Het beheerplan afvalwater is gereed sinds 2024. Het nieuwe beheerplan hemelwater rondt we naar verwachting in 2025 af. Ook reinigen en inspecteren we ons rioelstelsel meer als onderdeel van de invoering van kwaliteitsgestuurd beheer.

Er wordt gewerkt aan de implementatie van een nieuwe applicatie voor het monitoren en besturen van onze gemalen op afstand. Een onderdeel van deze applicatie is een onderhoudsmanagement systeem waar onze aannemers het preventief en correctief onderhoud in kunnen registreren. We verwachten dat dit systeem medio 2025 operationeel is. Tegelijkertijd vervangen we de modems, zodat de gemalen kunnen blijven communiceren als het 2G en 3G netwerk wordt uitgeschakeld.

Voor verdere professionalisering zijn we gestart met het invoeren van een kwaliteitsmanagementsysteem. Met het introduceren van kwaliteitsmanagement zetten we in op continu proces verbeteringen en maximale transparantie. Ook investeren we samen met onze aannemers in data- en systeemanalyse, zodat we nog meer inzicht krijgen in het functioneren van het systeem, de oorzaak van storingen en het effect van onderhoudsmaatregelen. Het in gebruik nemen van het vernieuwde rioleringsmeetnet, om beter inzicht te krijgen in het functioneren van het rioelstelsel in de gemeente Utrecht, is vertraagd en wordt naar verwachting in 2026 in gebruik genomen in plaats van in 2025.

Inspelen op de groei van de stad

Naar verwachting groeit de stad in de periode 2020-2040 met ongeveer 60.000 woningen, dat is gemiddeld circa 3.000 woningen per jaar². De groei van de stad betekent dat het aanbod aan huishoudelijk afvalwater vanaf 2020 tot 2040 met circa 30% toeneemt, wat voornamelijk moet worden getransporteerd door het bestaande rioleringsstelsel. Hoewel we in de Visie Water en Riolerings hebben besloten om deze groei zoveel mogelijk op te vangen door hemelwater los te koppelen en lokaal te verwerken, moeten we bij elk groot onderhoud en vervanging de afweging maken in hoeverre we rekening moeten houden met toekomstige toename van afvalwater. Dit is met name bij groot onderhoud aan de grote rioolgemaal van belang, omdat er een grotere pompcapaciteit nodig kan zijn om in de toekomst veel meer afvalwater te verpompen. Gevolg kan zijn dat we in plaats van renoveren een gemaal beter volledig kunnen vervangen, om meer capaciteit te creëren en de toename in het aanbod in afvalwater op te vangen.

Twee van de 18 hoofdgemalen zijn toe aan renovatie. Momenteel worden deze voorbereid. Volgens planning is de renovatie van gemaal Kanaalweg, waarbij we rekening houden met de groei van de stad en het aanbod van afvalwater, uiterlijk in 2026 gereed. Het gemaal op de Rio Brancodreef is naar verwachting in 2027 gereed. Voor de overige hoofdgemalen is t/m 2027 onderzocht welke ingrepen er nodig zijn. Deze zijn opgenomen in de programmering tot en met 2028. Voor de jaren daarna moet opnieuw gekeken worden welke maatregelen er nodig zijn.

Verder zetten we de aanpak voort om tien midi gemalen aan de Oudegracht te renoveren en toekomstbestendig te maken. In 2022 zijn we begonnen met het renoveren van de minigemalen, leidingwerk en besturingskasten. Ook deze aanpak zetten we voort. De verwachting is dat in 2029 alle 443 minigemalen aan de gewenste kwaliteit voldoen, zodat ons afvalwater op efficiënte wijze naar de zuivering wordt verpompt. Een overzicht van de programmering t/m 2029 is opgenomen op kaart in bijlage 1.

In 2024 zijn we gestart met het opstellen van het Systeemoverzicht Stedelijk Water (SSW), de vervanger van het Basis Rioleringsplan (BRP). Het SSW geeft een overzicht van alle watersystemen die de gemeente Utrecht beheert, inclusief de bijbehorende assets. Het biedt inzicht in het hydraulisch en milieutechnisch functioneren van deze water- en rioleringsystemen en laat zien waar de kwetsbaarheden zitten. Daarnaast worden de hydraulische effecten van zowel de verwachte demografische ontwikkeling (groei van de stad) als extreme neerslag op het bestaande systeem inzichtelijk gemaakt. Op basis van dit inzicht besluiten we welke verbeteringsmaatregelen aan het water- en rioleringsstelsel we de komende jaren moeten nemen. Deze informatie draagt bij aan het realiseren van een stad met een toekomstbestendig, robuust en veerkrachtig watersysteem. Het SSW wordt naar verwachting eind 2025 opgeleverd.

Bij vaststelling van de Visie Water en Riolerings is besloten om de groei van het afvalwateraanbod op de zuiveringen zoveel mogelijk te compenseren door vermindering van het aanbod aan hemelwater. In het SSW onderzoeken we hoeveel we minimaal moeten afkoppelen om de groei in het afvalwateraanbod op

² Het gemiddelde van 3.000 nieuwe woningen per jaar is de afgelopen jaren (2023 en 2024) niet is gehaald. We hebben de prognose voor de periode 2026-2030 daarom iets naar beneden bijgesteld. Tegelijkertijd is de verwachting dat productie van woningen vanaf of na 2026 weer wat toeneemt (MPR, 2024).

te vangen. Mocht door de groei van het afvalwater tot aan de volgende renovatie van de zuivering toch uitbreiding van de zuiveringscapaciteit nodig zijn, dan bekijken we samen met HDSR of we afvalwater tijdelijk elders of via tijdelijke verwerkingscapaciteitsuitbreiding kunnen opvangen. Specifiek voor de zuivering in Utrecht geldt dat het bij de volgende noodzakelijke renovatie van de zuivering onze intentie is de zuivering te verplaatsen naar een locatie die niet grenst aan woongebied. We zijn hiervoor samen met HDSR een locatieonderzoek gestart. Tot die tijd doen we geen investeringen in ons rioleringsysteem die volledige verplaatsing onmogelijk maken.

Gemiddelde levensduur riolering

We gaan zorgvuldig om met het beheer van onze assets in de openbare ruimte en monitoren daarom constant in welke staat ze verkeren. De kwaliteit van onze riolering blijkt op basis van uitgebreid onderzoek naar te accepteren risico's en schadebeelden op basis van inspecties beter dan verwacht. Hierdoor lijkt de technische levensduur langer dan de 70 jaar waar we in de Visie Water en Riolering nu vanuit gaan. Dit is vanuit duurzaamheid en vanuit financieel oogpunt goed nieuws. Dit beeld is gebaseerd op actuele inspecties van ca. 30% van onze riolering. Deze inspecties geven ons ook een betere inschatting van de urgente rioolvervangingen die moeten plaatsvinden. Hierdoor kunnen we gericht preventief vervangen voordat het riool bezwijkt en er een onveilige situatie ontstaat. Voordat we met een definitief voorstel voor een nieuwe levensduur voor de riolering komen, voeren we de komende jaren extra inspecties uit in gebieden waar we nog onvoldoende schadebeelden hebben. De beschikbare gegevens geven ons echter al zoveel vertrouwen dat we vooruitlopend onze vervangingsinspanning gaan baseren op een gemiddelde levensduur van de riolering van 100 jaar.

Om te voorkomen dat we vooruitlopend op het definitief vaststellen van een nieuwe gemiddelde levensduur de komende jaren onnodig onze vervangingsinspanning opvoeren, hanteren we in het Programma Water en Riolering 2026-2030 voorlopig een gemiddelde levensduur van de riolering van 100 jaar. Met deze levensduur is het de komende jaren niet nodig de rioolvervangingsinspanning verder op te voeren. We houden daarom de vervangingsinspanning de komende jaren op 8 km per jaar. Dit in afwijking van de Visie Water en Riolering, waarin een groei van de vervangingsinspanning voor riolering naar 18 km per jaar in 2035 was voorzien. In het nieuwe PWR is gepland om totaal 40 km te vervangen in een periode van 5 jaar, dit is 13 km minder dan beoogd op basis van de vervangingsstrategie uit de Visie Water en Riolering.

De nieuwe vervangingsdoelstelling is weergegeven in tabel 2.1.

Tabel 2.1 Geprogrammeerde lengte te vervangen riolering periode 2026-2030

	2026	2027	2028	2029	2030	Totaal
Geprogrammeerde lengte te vervangen riolering (km)	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	40,0

Vervangingsstrategie

Het borgen van de veiligheid en functionaliteit heeft in de prioritering altijd voorrang. Bij hoge urgentie worden deze vervangings- of onderhoudsprojecten solo of alleen in combinatie met wegverharding opgepakt, omdat een bredere integrale aanpak te veel tijd kost waardoor de veiligheid en/of functionaliteit in het geding komt. Onveilige situaties worden te allen tijde met prioriteit aangepakt en

verholpen. Als vervanging vanwege veiligheid of functionaliteit minder urgent is, prioriteren we op basis van het principe “ongelijk investeren voor gelijke kansen”. Dit betekent dat gebieden met een lage SES-score prioriteit krijgen boven andere gebieden. Concreet betekent dit dat de focus voor het programmeren van rioolvervangingen inclusief wegverhardingen de komende jaren hoofdzakelijk in Kanaleneiland, Overvecht, Hoograven en Zuilen ligt.

We hebben in de Visie Water en Riolering de strategie gekozen rioolvervangingsinspanning te zien als een kans om het rioleringssysteem toekomstbestendiger te maken en tegelijkertijd een bijdrage te leveren aan andere maatschappelijke opgaven, zoals klimaatbestendigheid, circulariteit en het groener en meer natuurinclusief maken van de openbare ruimte. Omdat we de rioolvervangingsinspanning voorlopig niet verder laten stijgen, gaan we de komende jaren op minder plekken aan de slag dan in de visie voorzien. Als we de lijn van 8 km per jaar doorzetten tot 2050 vervangen we t/m 2050 nog maar de helft van de riolering (200 in plaats van 400 km) en daarmee halveert ook het af te koppelen en te ontharden oppervlak ten opzichte van wat we destijds in de Visie hebben voorzien. Dit betekent dat we minder hemelwater vasthouden en afkoppelen van de zuivering, we de stad minder snel klimaatbestendig maken en het langer duurt voor ons watersysteem circulair is. We onderzoeken onder andere binnen het SSW wat nodig is om het effect van de lagere rioolvervangingsinspanning zoveel mogelijk te compenseren.

Voor de vertaling van het vervangingsprogramma in concrete projecten stemmen we vanuit het principe van ontwikkelend beheer uitgebreid af met de programma's stedelijke ontwikkeling, mobiliteit, groen en beheer openbare ruimte. Een overzicht van al onze investeringsprojecten is opgenomen op de kaart en in de tabel in bijlage I. Ook zijn de [rioolvervangingsplanning](#) en [mechanische rioolvervangingsplanning](#) digitaal te raadplegen en presenteren we onze investeringsprojecten in het Meerjaren Investeringsprogramma voor het beheer van de openbare ruimte (MJIP) 2026-2035. Zie bijlage II voor de investeringstabel overeenkomstig met de Programmabegroting.

Planningsoptimisme

We zien dat de uitvoering van integrale vernieuwingsprojecten, waar een deel van onze rioolvervangingsinspanning onderdeel van is, achterblijft op de programmering. De afgelopen jaren hebben we maar ongeveer 60% van de geprogrammeerde kilometers riool vervangen. We hebben in de Visie Water en Riolering voor de uitdagende strategie gekozen om rioolvervangingsinspanning enerzijds als onderdeel van integrale vernieuwingsprojecten uit te voeren en anderzijds het tempo van de vervangingen jaarlijks op te voeren. We gingen destijds uit van een gemiddelde doorlooptijd van een integraal project van 4-5 jaar, waardoor het effect van de verhoogde programmering in 2024-2025 in de vervangingscijfers zichtbaar zou worden. De praktijk leert dat door allerlei factoren de doorlooptijd van integrale vernieuwingsprojecten momenteel 6-10 jaar bedraagt, waardoor het nog enkele jaren gaat duren voordat de vervangingscijfers stijgen tot de doelstelling van 8 kilometer per jaar.

We zijn meerdere verbeteringsprojecten binnen de gemeente gestart om het gehele traject van programmering tot en met realisatie van openbare ruimte te versnellen.

Omdat we zien dat de realisatie van rioolvervangingsprojecten achterblijft op de programmering, passen we in lijn met het nieuwe gemeentelijke beleid met ingang van 2026 een correctie voor planningsoptimisme toe op het budget van de vervangingsinvesteringen riolering. Het budget dat we voor onze investeringen begroten, storten we jaarlijks in een aparte investeringsvoorziening. Omdat de vervangingsdoelstelling de afgelopen jaren is gestegen maar de realisatie achterblijft, neemt de hoogte van onze voorziening de laatste jaren toe (stand voorziening eind 2024: €32.2 miljoen). Om te voorkomen dat de voorziening verder blijft oplopen hebben we 40% minder budget voor de vervangingsinvesteringen riolering opgenomen in de begroting, oftewel voor maar 4,8 km in plaats van 8 km. Hierbij gaan we ervan uit dat we conform de afgelopen jaren in elk geval 60% van de geprogrammeerde kilometers zullen realiseren. Alles wat we meer realiseren dekken we uit de voorziening. Als de voorziening te snel gaat dalen stellen we het percentage voor het planningsoptimisme bij.

Aanpassing eenheidsprijs rioolvervang

Daarnaast zijn we helaas genoodzaakt in de meerjarenraming de gemiddelde eenheidsprijs voor de vervangingsinvesteringen riolering van €2.000,- naar €2.400,- per strekkende meter riolering te verhogen. Deze stijging is het gevolg van 5% hogere engineeringkosten (30% i.p.v. 25%) vanwege de integrale uitvoering, een post van 10% voor risicoreservering en nader te bepalen bouwkosten samen en inflatiecorrectie voor 2025 en 2026. De posten risicoreservering en nader te bepalen bouwkosten werden voorheen niet in de eenheidsprijs meegenomen, maar blijken nodig om o.a. kosten voor archeologie en verkeersmaatregelen te dekken. We corrigeren voor twee jaar op inflatie omdat de eenheidsprijs vorig jaar niet is geïndexeerd, maar we nu zien dat dit alsnog nodig is. Het geprogrammeerde budget voor de rioolvervangingen is weergegeven in tabel 2.2.

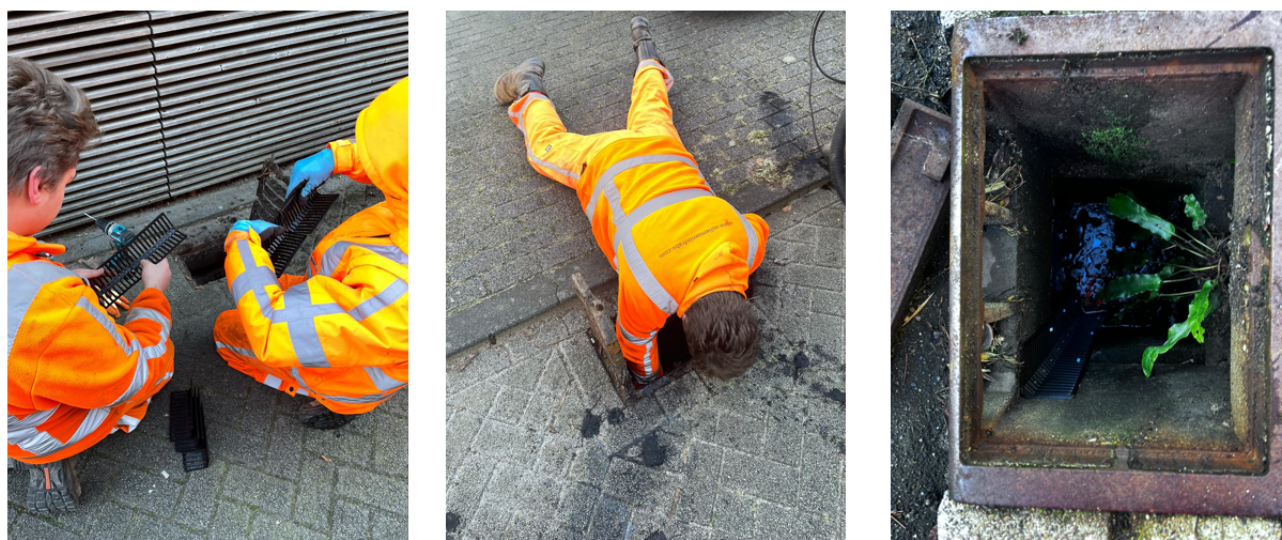
Inspelen op maatschappelijke opgaven

Zowel in ons dagelijks beheer en onderhoud als het groot onderhoud en de investeringen blijven we waar mogelijk inspelen op maatschappelijke opgaven als klimaatadaptatie, de energietransitie, de circulaire opgave en de vergroeningsopgave. De belangrijkste activiteiten die we hiervoor ondernemen zijn:

- We volgen het gemeentelijke energie- en inkoopbeleid t.a.v. de energievoorziening voor ons wagenpark en onze rioolgemaal.
- We streven naar het volledig ontvlechten van de afvalwater- en hemelwaterstroom bij de vervanging van onze rioolbuizen bij herinrichtingsprojecten (zie hoofdstuk 3 over hemelwater).
- We streven ernaar om op termijn alleen nog maar huishoudelijk afvalwater (of afvalwater wat qua samenstelling hiermee vergelijkbaar is) via het riool naar de zuivering af te voeren. Hemelwater houden we zoveel mogelijk vast op de plek waar het valt én gebruiken we daar nuttig. Hiermee sluiten we zowel de afvalwater als hemelwaterkringloop. Dit doen we vooral door zoveel mogelijk niet functionele verharding te vervangen door groen (zie hoofdstuk 3).
- We volgen het gemeentelijke inkoopbeleid op het gebied van circulariteit en biodiversiteit en sluiten hiervoor aan bij het traject Maatschappelijk Verantwoord Inkopen.
- Om een duurzamer (meer circulair en fossielarm) water- en rioleringssysteem te realiseren bepalen we onze huidige milieu impact en brengen we maatregelen in kaart om deze te verlagen. Ook

verkennen we bij rioolvervanging welke objecten we kunnen hergebruiken en voeren onze aannemers werkzaamheden steeds vaker (gedeeltelijk) emissieloos uit. We streven ernaar in 2025, uiterlijk 2026, een nieuw afwegingskader te hebben voor het materiaalgebruik van onder andere rioolbuizen en kolken. Circulariteit is hierbij een belangrijk criterium.

- In 2024 zijn we gestart met het amfibievriendelijk maken van nieuwe kolken. Deze standaard nemen we in de eerstvolgende actualisatie op in het Handboek Openbare Ruimte (HOR) waardoor nieuwe kolken standaard amfibievriendelijk worden uitgevoerd. Daarnaast treffen we in bestaande kolken maatregelen op locaties waar amfibieën voorkomen (zie onderstaande foto's). Om deze locaties in beeld te brengen en de best beschikbare oplossingen toe te passen zonder de water afvoerende functie van kolken te verminderen werken we nauw samen met de paddengroep in Utrecht (vrijwilligers).

Figuur 1.1 Bestaande kolken in Lunetten worden amfibievriendelijk gemaakt met hoekprofielen (Bron: Willemsen Infra BV)

2.2 Financiën

De begroting voor het thema afvalwater is opgenomen in tabel 2.2.

Tabel 2.2 Kosten thema afvalwater 2026-2030 (bedragen in miljoenen euro's, prijspeil 2026 met uitzondering van 2025)

Afvalwater

Activiteit	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Dagelijks onderhoud afvalwater	7,2	8,2	8,3	8,4	8,6	8,7
Vervangingsinvesteringen riolering	16,4	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5
Vervangingsinvesteringen gemalen	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Totaal	25,1	21,2	21,3	21,4	21,6	21,7

De stijging van 2025 naar 2026 in de post dagelijks onderhoud wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door inflatiecorrectie, areaalmutatie en meer reiniging & inspectie van onze riolen. Hoewel de eenheidsprijs voor rioolvervanging is verhoogd, is de post vervangingsinvesteringen riolering in 2026 fors lager ten opzichte van 2025 doordat we de rioolvervangingsinspanning niet verder laten groeien en we voor deze post een correctie van 40% voor planningsoptimisme doorvoeren. Dit geldt ook voor de jaren 2027-2030.

3 Hemelwater

De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht voor de inzameling en verwerking van overtollig hemelwater. Hiertoe richten we ons zowel op het voorkomen van wateroverlast bij hevige neerslag als het vasthouden van hemelwater waar het valt om schade door droogte te voorkomen. In dit hoofdstuk gaan we hier nader op in.

3.1 Belangrijkste ontwikkelingen

Voorkomen wateroverlast

De uitgevoerde [klimaatstresstest](#) wateroverlast toont aan dat de openbare ruimte en het onderliggende hemelwatersysteem nog niet overal voldoen aan de doelstellingen voor wateroverlast zoals geformuleerd in de Visie Water en Riolering en de Visie Klimaatadaptatie. In het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (2018) is de afspraak gemaakt dat alle gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk 6-jaarlijks een DPRA-stresstest uitvoeren. De tweede DPRA-cyclus start in 2025 en volgt op de nieuwe KNMI-klimaatscenario's van 2023 en op de uitvoering van de bovenregionale stresstesten (uitgevoerd onder regie van het Rijk en de provincies) voor wateroverlast. Als onderdeel van het SSW is het rioolmodel geactualiseerd en verbeterd. Zodra dit is afgerond actualiseren we de stresstest wateroverlast en nemen we de aangewezen prioriteitsgebieden in de Visie Klimaatadaptatie opnieuw onder de loep. Door onvoldoende validatiegegevens is het lastig om te bepalen of de modelmatig aangetoonde kwetsbaarheid ook in praktijk ervaren wordt en de modellering dus representatief is. Indien we aanvullend op modelresultaten zien dat een prioriteitsgebied in de praktijk kwetsbaar is, onderzoeken we of doelmatige maatregelen mogelijk zijn om het risico op wateroverlast sterk te verminderen. Zo lossen we bijvoorbeeld met de herinrichting van de Amsterdamsestraatweg in 2025 een wateroverlastknelpunt op door de aanleg van een hemelwaterriool en een ondergrondse hemelwaterberging.

Daarnaast beoordelen we bij elke rioolvervanging en andere ingrepen in de openbare ruimte of de kans op wateroverlast niet toeneemt en kijken we of we door een andere inrichting of het verminderen van verharding de kans op wateroverlast kunnen verkleinen en tegelijkertijd het regenwater kunnen vasthouden. Sinds 2021 nemen onze wateradviseurs actief deel aan alle gebiedsteams namens de groep water en riolering. Dit doen we om ervoor te zorgen dat er bij gebiedsontwikkelingen o.a. voldoende ruimte wordt vrijgemaakt om wateroverlast door zware buien te voorkomen. We sluiten hierbij aan op het nationale uitgangspunt, water- en bodemsturend gebiedsgericht werken.

Om de doelstellingen uit de Visie Water en Riolering en de Visie Klimaatadaptatie bij nieuwbouw te verplichten werken we bindende omgevingsplanregels uit. We streven ernaar deze in 2025, uiterlijk 2026, in het gemeentelijk omgevingsplan op te nemen.

Hemelwater vasthouden waar het valt

Conform de doelstellingen in de Visie Water en Riolering en de Visie Klimaatadaptatie zetten we in op het vasthouden van minimaal 90% van de jaarlijkse neerslag op de plaats waar het valt. Dit doen we door zoveel mogelijk hemelwater te laten infiltreren in de bodem, in plaats van af te voeren via het riool. Hiermee ontlasten we het bestaande rioleringssysteem, en verminderen we de hoeveelheid rioolwater uit het gemengde riool dat overstort in ons oppervlaktewater, wat goed is voor de waterkwaliteit. Hiermee creëren we ook meer ruimte in de riolering en op de zuivering voor het opvangen van de toename in het aanbod van afvalwater, ten gevolge van de groei van de stad. Ook voorkomen we dat er relatief schoon water naar de zuivering wordt afgevoerd. Daarnaast vergroten we de sponswerking van de bodem door meer water vast te houden waar het valt, en voorkomen we schade tijdens drogere periodes.

Gebiedsplannen

In de openbare ruimte willen we het vasthouden van minimaal 90% van de jaarlijkse neerslag op de plaats waar het valt bereiken door bij alle rioolvervangingen het volledig ontvlechten van het afvalwater- en hemelwatersysteem als uitgangspunt te nemen. We werken gebiedsplannen uit waarin we in beeld brengen hoe het toekomstige rioleringssysteem er in elk gebied idealiter uit komt te zien. Hierbij onderzoeken we waar we 90% van de jaarlijkse neerslag kunnen vasthouden waar het valt zonder grondwateroverlast te verergeren of te veroorzaken, nu en in de toekomst. Ook beoordelen we of het rioleringssysteem voldoende robuust en klimaatbestendig is in de nieuwe situatie en of het toekomstige afvalwateraanbod van de verwachte groei van de stad past op locatie. We stemmen deze plannen af met de waterschappen. Het gebiedsplan Overvecht is gereed. Momenteel werken we aan gebiedsplannen voor Zuidwest, Hoograven en Lage Weide. Door rioolvervanging waar mogelijk integraal en buurtgewijs te doen kunnen we gelijk de openbare ruimte hemelwaterbestendig inrichten.

Particulier terrein

60% van het grondgebied binnen de gemeente Utrecht is in eigendom van derden. De opgave om in 2050 de stad klimaatadaptief te hebben ingericht, geldt ook hier. We verwachten daarom dat particulieren, bedrijven en maatschappelijke organisaties e.d. een bijdrage leveren aan het vasthouden en verwerken van hemelwater. Zoals in de Visie Water en Riolering beschreven is verplichting alleen aan de orde bij nieuwbouw en vervanging van gebouwen. We stellen omgevingsplanregels op om bij nieuwbouw en grootschalige renovatie voortaan niet alleen te kunnen verplichten dat de inzameling van afval- en hemelwater wordt gescheiden, maar ook dat het hemelwater wordt afgevoerd via de voorkeursvolgorde³, waarbij minimaal 90% van de neerslag wordt vastgehouden en nuttig wordt gebruikt op het perceel of binnen de planlocatie.

Bij bestaande gebouwen stimuleren we particulieren door voorlichting, facilitering en subsidiering om het hemelwater voortaan lokaal op eigen terrein te verwerken. We geven subsidie voor de aanleg van groenblauwe daken via de subsidieregeling groenblauwe daken, die in 2024 is vastgesteld ter vervanging van de oude subsidieregeling groene daken. Voor het ontharden, vergroenen en het

³ Zoals in de Visie Water en Riolering beschreven verwerken we het hemelwater dat we loskoppelen via de voorkeursvolgorde: 1) vasthouden op daken en in regentonnen en nuttig gebruiken, 2) op maaiveld infiltreren, 3) ondergronds infiltreren, 4) afvoeren naar oppervlaktewater en 5) afvoeren naar de rioolwaterzuivering.

vasthouden van hemelwater op percelen van maatschappelijke voorzieningen is er de subsidieregeling groenblauw maatschappelijk vastgoed (voorheen subsidieregeling watervriendelijk maatschappelijk vastgoed). Daarnaast is in 2025 de nieuwe subsidieregeling groenblauwe schoolpleinen vastgesteld. Schoolpleinen kwamen voorheen al in aanmerking voor de subsidieregeling watervriendelijk maatschappelijk vastgoed, maar deze regeling bleek niet door alle scholen te worden gevonden. De nieuwe subsidieregeling groenblauwe schoolpleinen wordt uit de huidige financiële middelen voor de subsidieregelingen gedekt.

Daarnaast geven we voorlichting en faciliteren we klimaatadaptief handelen met ons bewustwordingsprogramma Waterproof030 (o.a. onze eigen invulling van operatie Steenbreek). Eén van de doelen van Waterproof030 is eigenaren bereiken, bewustwording realiseren, handelingsperspectief bieden en faciliteren in het watervriendelijk inrichten van de directe omgeving met als doel het hemelwater nuttig te gebruiken en te verwerken op de plek waar het valt. Hierbij richten we ons op gebouwen, bedrijventerreinen, tuinen en openbare ruimte. Daarnaast willen we op plekken waar afvalwater en hemelwater nog via dezelfde leiding worden ingezameld het regenwater apart gaan inzamelen, het zogenaamde afkoppelen.

Als we dit laatste alleen doen bij rioolvervanging dan duurt het nog tot wel 100 jaar voordat we alle percelen hebben afgekoppeld. Een intensivering van het programma Waterproof030 is nodig om de overige percelen af te koppelen en eigenaren voorzieningen te (laten) treffen. Dit doen we door o.a. de tegeltaxi en de geveltuinburendag uit te bereiden, meer aandacht aan het NK-tegelwippen te besteden en de communicatie rond de subsidieregelingen voor groenblauwe daken, groenblauw maatschappelijk vastgoed en groenblauwe schoolpleinen te intensiveren. Hiervoor hebben we in de begroting vanaf 2025 structureel meer budget opgenomen voor Waterproof030. We werken momenteel een aanpak uit voor het afkoppelen van particulier terrein, waarmee we bij rioolvervangingsprojecten waar mogelijk de regenpijp van de voorzijde van aansluitende woningen afkoppelen.

Extra inzet op het vasthouden en afkoppelen van regenwater

Zoals in hoofdstuk 2 beschreven gaan we in de komende jaren minder kilometers riool vervangen dan in de Visie Water en Riolering is voorzien omdat de kwaliteit van de reeds geïnspecteerde riolering beter blijkt te zijn dan verwacht en hierdoor langer meegaat. Hierbij moeten we in acht nemen dat we pas zo'n 30% van ons rioolareaal hebben kunnen inspecteren. Als we de lijn van 8 km rioolvervanging per jaar doorzetten tot 2050 vervangen we nog maar de helft van de riolering ten opzichte van de oude vervangingsstrategie. Als gevolg hiervan halveert bij ongewijzigd beleid ook het af te koppelen en ontharden oppervlak ten opzichte van wat we in de Visie Water en Riolering hebben voorzien. Dat betekent dat we minder snel klimaatbestendig worden en dat we de afvoer van regenwater naar de rioolwaterzuivering minder snel terugdringen. We werken de komende jaren de gevolgen voor onze ambities uit en op basis daarvan stellen we in overleg met het waterschap onze strategie en ambities bij voor de Visie Water en Riolering en Klimaatadaptatie. Ook maken we nieuwe bindende afspraken met waterschap HDSR over de ontwikkeling van de afvoer naar de zuiveringen in de vorm van een nieuw afvalwaterakkoord.

Als eerste stap verkennen we bij drie type lopende projecten wat er voor nodig is om binnen deze projecten nog meer regenwater vast te houden en te ontkoppelen:

1. Bij rioolvervangingsprojecten onderzoeken waar we mogelijk meer particulier terrein (de voorzijde van aangrenzende woningen) af kunnen koppelen én in de openbare ruimte meer niet-functionele verharding kunnen vervangen door bomen en ander groen. Op basis van analyse van 8 lopende integrale projecten ontharden en vergroenen we nu per 100 meter rioolvervangings 340 m². Daarnaast voegen we per 100 meter rioolvervangings gemiddeld 6 bomen toe. We zien dat het beschikbare budget in sommige projecten een belemmering is om meer te ontharden en te vergroenen. Om die reden nemen we in 2026 hiervoor wel eenmalig €1 miljoen op in de begroting (opgenomen onder de kostenpost reservering extra inspanning vasthouden hemelwater). Omdat een deel van de projecten die in 2026 in uitvoering gaan al voldoende budget heeft en omdat de verhoging van de eenheidsprijs voor rioolvervangings ook al een deel van de tekorten in de integrale projecten zal wegnemen, verwachten we dat €1 miljoen voldoende is. Op basis van de ervaringen in 2026 kunnen we de voorwaarden en gevolgen van deze financiering beter in beeld brengen en meenemen in keuzes met betrekking tot de kaders voor deze mogelijke financiering voor de lange termijn.
2. We verkennen of we onze bijdrageregeling aan overige openbare ruimteprojecten voor het vasthouden van regenwater effectiever kunnen inzetten en kunnen verruimen. Voor de huidige bijdrageregeling is momenteel €1 miljoen beschikbaar. Dit bedrag wordt nog niet volledig benut, daarom vinden we het niet nodig om hier voor 2026 al extra geld te reserveren. We streven ernaar om in 2025 nog een nieuwe regeling te laten vaststellen.
3. In onze aanpak van particulier terrein onderzoeken we of we de subsidieregeling groenblauwe daken kunnen verbreden voor het gehele particulier terrein. Hierin kijken we ook naar het stimuleren van ontharden/het planten van bomen en ander groen mee. Bij vaststelling van de nieuwe subsidieregeling groenblauwe daken in 2024 hebben we besloten om de regeling, na verder onderzoek, te verbreden door meer groen/blauwe maatregelen hierin mee te nemen en te kijken naar het gehele particuliere terrein. In 2025 werken we een voorstel voor deze verbreding uit. Inzet is om de verbreding van de regeling te realiseren binnen het bestaande budget voor de huidige groenblauwe subsidies.

Doelstelling afkoppelen

We streven ernaar via de inzet van Waterproof030, de bijdrageregeling niet-rioleringsprojecten en de subsidieregelingen jaarlijks 5 ha te kunnen afkoppelen, bij voorkeur via vergroening. Daarnaast streven we ernaar om per meter rioolvervangings minimaal 12,5 m² (voorheen 10 m²) verharding af te koppelen. Op basis van 8 km rioolvervangings per jaar is het streven dan 10 ha verhard oppervlak per jaar af te koppelen. Zolang we de 8 km per jaar nog niet realiseren zullen we de doelstelling nog niet halen, zoals ook de afgelopen jaren geval was. Voor het afkoppelen via sloop-nieuwbouw hebben we geen concrete doelstelling opgenomen, omdat momenteel het inzicht en de data ontbreekt om hiervoor een goede inschatting te maken. Dit leidt tot de jaarlijkse afkoppeldoelstelling zoals weergegeven in tabel 3.1.

Tabel 3.2 Doelstelling af te koppelen oppervlak 2026-2030

	2026	2027	2028	2029	2030	Totaal
Via rioolvervangingen (ha)	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	50,0
Via bijdrageregeling en subsidieregelingen (ha)	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	25,0
Totaal (ha)	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	75,0

3.2 Financiën

De begroting voor het thema hemelwater is opgenomen in tabel 3.2.

Tabel 3.2 Kosten thema hemelwater 2026-2030 (bedragen in miljoenen euro's, prijspeil 2026 met uitzondering van 2025)

Hemelwater

Activiteit	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Waterproof030	0,6	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8
Groenblauw subsidies (daken, maatschappelijk vastgoed en schoolpleinen)	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Bijdrageregeling niet rioleringsprojecten openbare ruimte	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Bijdrage terugbrengen Leidsche Rijn	1,0	0	0	0	0	0
Reservering extra inspanning vasthouden hemelwater	0	1,0	0	0	0	0
Totaal	3,5	3,6	2,7	2,7	2,7	2,7

De kosten voor het dagelijks onderhoud van de hemelwatervoorzieningen zijn dermate beperkt dat ze niet apart zijn toegedeeld. Ze zijn onderdeel van de begroting voor dagelijks onderhoud bij het thema Afvalwater. De kosten voor de genoemde onderzoeken worden gedekt uit het budget voor beleid & onderzoek. Voor intensivering van het Programma Waterproof030 hebben we vanaf 2025 structureel meer budget opgenomen in onze begroting. De kostenpost groenblauwe subsidies houden we gelijk, omdat we verwachten dat de €0,9 miljoen voldoende is om aan de vraag naar de subsidie te voldoen. Het subsidieplafond voor de subsidie groenblauwe daken en groenblauw maatschappelijk vastgoed blijft gelijk aan eerdere jaren, namelijk €0,7 miljoen voor groenblauwe daken en €0,3 miljoen voor maatschappelijk vastgoed. Het subsidieplafond voor de nieuwe subsidieregeling groenblauwe schoolpleinen is €0,45 miljoen. Op de kostenpost reservering extra inspanning vasthouden hemelwater is in 2026 eenmalig €1 miljoen begroot om bij rioolvervanging extra particulier terrein af te koppelen en in de openbare ruimte meer niet-functionele verharding te vervangen door groen.

4 Grondwateroverlast

De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht om structurele grondwateroverlast te voorkomen. Onder structurele grondwateroverlast verstaan we zowel grondwateroverlast door te hoge als door te lage grondwaterstanden. In dit hoofdstuk beschrijven we de belangrijkste activiteiten voor de komende 5 jaar.

4.1 Belangrijkste ontwikkelingen

Grondwateroverlast door te hoge grondwaterstanden

Het optreden van grondwateroverlast wordt sterk bepaald door het weer. De grondwaterstanden komen het hoogst in winters met veel neerslag, zoals in de eerste maanden van 2024 evenals januari en het najaar van 2023. Volgens het KNMI was de periode 2 juni 2023 tot en met 31 mei 2024 de natste periode van 365 dagen ooit gemeten. Als gevolg van de vele neerslag ontvingen we in 2024 54 meldingen over grondwateroverlast. Het grootste deel van de meldingen betrof water in de kruipruimte door hevige neerslag begin januari. Een klein deel van de meldingen betrof bouwkundige gebreken in de vorm van kelders of souterrains die onvoldoende waterdicht zijn. Van de 54 meldingen was bij 29 meldingen het functioneren van de ontwatering in de openbare ruimte onvoldoende ten tijde van de melding. Het aantal meldingen waarbij de grondwateroverlast veroorzaakt wordt door te hoge grondwaterstanden in de openbare ruimte lag de afgelopen drie jaar een stuk hoger dan de jaren ervoor. Op de overlastlocatie Cremerstraat intensiveren we het beheer en onderhoud van het drainagesysteem en zetten we het onderzoek naar de overlast voort. Omdat de klimaatscenario's van het KNMI aangeven dat de winters natter worden is dit thema een speerpunt voor de komende jaren en evalueren we ons grondwaterbeleid in aanloop naar de herziening van de visie. We zullen als onderdeel van het Systeemoverzicht Stedelijk Water onderzoek doen en in kaart brengen of er eventuele investeringsmaatregelen genomen moeten worden.

De invoering van de Omgevingswet maakt het mogelijk om de criteria voor grondwateroverlast ook vast te leggen in omgevingsplanregels. We gaan na of het zinnig is ten behoeve van nieuwbouwontwikkelingen om regels vast te leggen die ervoor zorgen dat bij nieuwbouw zodanig gebouwd en bouwrijp gemaakt wordt dat de kans op grondwateroverlast in de toekomst minimaal wordt. Bij het uitwerken van de gebiedsplannen kijken naar de effecten van extra infiltratie op de grondwaterstand, ook houden we rekening met de gevolgen van klimaatverandering op de grondwaterstand.

Grondwateroverlast door te lage grondwaterstanden

Grondwateronderlast ofwel schade en overlast door te lage grondwaterstanden is in Utrecht tot op heden geen groot probleem. De droge zomers van 2018 en 2022 hebben duidelijk gemaakt dat vooral het groen schade kan oplopen als de grondwaterstanden te ver uitzakken en de toplaag van de bodem

uitdroogt. Daarnaast zijn bij de gemeente de afgelopen jaren een handvol meldingen binnen gekomen over scheurvorming in panden als gevolg van de extreme droogte.

Via het beleid om hemelwater vast te houden waar het gevallen is en het afkoppelen en ontharden door bijvoorbeeld de aanleg van infiltratieriolen en wadi's stimuleren we de sponswerking van de stad. Hiermee bouwen we meer buffer op voor droge periodes. Het uitgebreide grondwatermeetnet helpt ons om dit te kunnen onderzoeken. We onderzoeken in de gebiedsplannen waar en hoe we in Utrecht hemelwater het beste kunnen infiltreren zo dat het vasthouden van hemelwater niet tot grondwateroverlast leidt. Waar nodig voor uitwerking van deze vraag in de gebiedsplannen breiden we het grondwatermeetnet verder uit.

Omgaan met functies die invloed hebben op de grondwaterstand

Functies die invloed hebben op de grondwaterstand zijn bemalingen, warmte koude opslag (wko) systemen, infiltratievoorzieningen en ondergrondse bouwwerken. Het beleid ten aanzien van de gevolgen van bemalingen en wko ligt bij respectievelijk de waterschappen en de provincie. De provincie is de vergunningverlenende instantie voor de wko systemen, de waterschappen voor bemalingen. Dit maakt het ingewikkeld om invulling te geven aan onze zorgplicht om structurele grondwateroverlast te voorkomen.

We werken daarom actief mee aan de beleidsnota Ondergrond, waarin beleid wordt opgenomen waarbij de belangen van alle functies in de ondergrond ten opzichte van elkaar worden gewogen. Met name het belang van infiltratie van hemelwater en het tijdelijk kunnen bemalen om riolering te kunnen vervangen versus het functioneren van ondiep geplaatste wko systemen zijn hierbij van groot belang.

4.2 Financiën

Voor het thema grondwateroverlast zijn de kosten voor dagelijks onderhoud en investeringen dermate beperkt dat ze niet apart worden toegedeeld. Ze zijn onderdeel van de begroting voor dagelijks onderhoud en investeringen bij het thema Afvalwater. Naar aanleiding van alle grondwateroverlastmeldingen in 2023 en 2024 brengen we de knelpunten in beeld en onderzoeken we of en waar investeringen gewenst zijn. Indien nodig nemen we hier bij de volgende actualisatie van het PWR in de toekomst investeringsbudget voor op. De kosten voor de genoemde onderzoeken worden gedekt uit het budget voor beheer en onderzoek.

5 Oppervlaktewater

De gemeente heeft circa 250 km aan watergangen en 42 km aan duikers in onderhoud. We ondernemen een aantal activiteiten om de toestand van deze watergangen op orde te houden, te weten dagelijks beheer en onderhoud, groot onderhoud (baggeren), vervanging en verbetering van duikers en het verbeteren van de waterkwaliteit. In dit hoofdstuk gaan we hier nader op in.

5.1 Belangrijkste ontwikkelingen

Dagelijks onderhoud, maaien en schonen

Het maaionderhoud is in 2020 opnieuw voor meerdere jaren aanbesteed. Dit contract loopt tot en met 2026 door. Financieel is er alleen sprake van een inflatiecorrectie. Het gemeentelijke maaibeleid richt zich op het in stand houden en verbeteren van de biodiversiteit en het meer betrekken van de bewoners bij het maaibeleid. Deze ambitie geldt ook voor de oevers van watergangen en de watergangen zelf. Met name bij rietoevers zien we dat de wensen van bewoners en gebruikers sterk kunnen verschillen en om maatwerk vragen. Vooralsnog kunnen we hierop inspelen binnen de financiële kaders. Op de langere termijn willen we nog steeds samen met HDSR komen tot één aannemer in een wijk voor het maaionderhoud van alle watergangen. Dit verhoogt de kwaliteit en uniformiteit van het onderhoud, vermindert de overlast voor bewoners en zorgt naar verwachting voor lagere kosten.

Groot onderhoud: baggeren

De gemeente Utrecht is verantwoordelijk voor het onderhoud (baggeren) van ongeveer 250 kilometer aan watergangen. Deze watergangen worden in de regel iedere acht jaar gebaggerd met jaarlijks gemiddeld 31.000 m³ aan bagger. De [meerjaren baggerplanning](#) voorziet in de planning tot en met 2031. Het verwerken van bagger is steeds duurder door de strengere regelgeving en het beperkte aantal verwerkingslocaties, waardoor de eenheidsprijs voor het baggeren van een kubieke meter slib in 2023 is verhoogd. Dit bedrag lijkt nu nog toereikend, daarom hebben we voor 2026 alleen een inflatiecorrectie toegepast.

Waar mogelijk verwerken we bagger zo veel mogelijk ter plaatse. Lokaal verwerken van de baggerspecie kan alleen als deze niet vervuild is en het gebied geschikt is voor het ontvangen van bagger, waardoor we geen langdurige negatieve effecten verwachten. Het lokaal verwerken van bagger in plaats van de bagger afvoeren is de meest kostenefficiënte oplossing met zo min mogelijk koolstofdioxide (CO²) uitstoot. Voor het afvoeren van bagger zijn veel zware verkeersbewegingen nodig en dat zorgt voor een hogere CO² uitstoot en de nodige overlast in een wijk.

De gemeente Utrecht heeft de ambitie een circulaire stad te zijn in 2050. Daarom onderzoeken we hoe we bagger zo circulair mogelijk kunnen verwerken. Momenteel verwerken we bagger ongeveer als volgt:

- 1) Verwerken op de kant waar mogelijk (dus zoveel mogelijk op zijn plek houden): circa 20%;

- 2) Verwerken binnen een straal van 10 km (waar mogelijk in de buurt): circa 34%;
- 3) Afvoeren naar een verantwoorde afzetlocatie en gebruiken om te verondiepen: circa 34%;
- 4) Afvoeren naar Wilnis voor hergebruik als klasse industriegrond: circa 10%;
- 5) Afvoeren naar baggerdepot Slufter: circa 2%.

Duikervervanging

We brengen de toestand van de duikers in beeld door extra inspectie. Als vervolgstap werken we daarna een duikervervangingsprogramma uit waarin we vervanging vanuit technisch en hydraulisch oogpunt prioriteren. We proberen hier conform het principe van ontwikkelend beheer bij vervanging zoveel mogelijk aan te sluiten op andere initiatieven en die te versterken. Bij duikervervanging proberen we het oppervlaktewatersysteem meteen robuuster en natuurvriendelijker te maken en de waterkwaliteit te verbeteren, door bijvoorbeeld duikers te vergroten of zelfs te vervangen door een brug. Budget voor duikervervanging is onderdeel van de oppervlaktewaterinvesteringen.

Verbeteren oppervlaktewaterkwaliteit

Samen met het waterschap Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (HDSR) werken we aan het verbeteren van de kwaliteit van het oppervlaktewater. In 2024 hebben we met HDSR een samenwerkingsovereenkomst voor het Programma Gezond Water getekend. Hiervoor hebben we in 2024 het [Uitvoeringsplan Gezond Water](#) opgesteld, waarmee we tot en met 2028 meer dan 100 maatregelen uitvoeren om de ecologische waterkwaliteit van het 'overig water' te verbeteren. Het overig water bestaat uit de kleinere wateren in de stad, zoals sloten, vijvers en grachten en beslaat meer dan 90% van het Utrechtse oppervlaktewater. Ecologisch gezien bieden deze wateren de meeste potentie om de waterkwaliteit en de leefomgeving voor waterplanten en -dieren te verbeteren.

Uit het onderzoek in 2023 van Waardeburg Ecology bleek dat het ontbreken van voldoende en gevarieerde waterplanten in onze watergangen het grootste knelpunt is in het bereiken van een goede waterkwaliteit. Om dit te veranderen voeren we onder andere inrichtingsmaatregelen, beheer- en onderhoudsmaatregelen en watersysteemmaatregelen uit. Zo verbeteren we onder meer de groeiplaatsen voor waterplanten door het aanbrengen van meer onderwaterstructuur en flauwere taluds onder en boven water. Meer onderwaterstructuur zorgt ook voor meer schuilmogelijkheden voor onder andere vissen en vestigingsplekken voor onderwaterdieren en -planten.

Het doel van het Uitvoeringsplan Gezond Water is de ecologische waterkwaliteit in de gemeente Utrecht zodanig te verbeteren dat we hiermee de vastgestelde waterkwaliteitsdoelen voor 'overig water' behalen. Dit is conform het beleid van HDSR (Waterbeheerprogramma) en de gemeente Utrecht (Visie Water en Riolering) en op deze wijze voldoen we aan de inspanningsverplichting zoals opgenomen in het Programma Water en Bodem van de Provincie Utrecht. Zoals vastgelegd in de Visie Water en Riolering, streven we ernaar dat het water in de stad tenminste voldoet aan het streefbeeld zichtbaar, wat inhoudt dat minimaal 10% van de kade/oever natuurlijk is ingericht. Bij kansrijke locaties willen we dat de watergang voldoet aan het streefbeeld levendig, waarbij minimaal 25% natuurlijk is ingericht.

De totale financiële omvang van het Programma Gezond Water is geraamd op € 14 miljoen, waarvan beide partijen de helft betalen. De dekking van 7 miljoen is opgenomen in de begroting in de periode

2025-2028 (zie tabel 5.1). In overleg met het waterschap is besloten dit bedrag niet te indexeren.

Tabel 5.1 Kosten programma Gezond Water 2025-2028 (bedragen in miljoenen euro's, prijspeil 2023)

	2025	2026	2027	2028	Totaal
Gemeente Utrecht	1,25	2,25	2,25	1,25	7
Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden	1,25	2,25	2,25	1,25	7
Totaal	2,5	4,5	4,5	2,5	14

Voor het toetsen van de ecologische waterkwaliteit van het 'overig water' gebruiken we voor sinds 2015 de Ecoscan-methode. Hiermee toetsen we eenmaal per drie jaar of we het gewenste streefbeeld, minimaal zichtbaar, hebben bereikt. De Ecoscan-meting betreft een beoordeling op kroos, doorzicht, waterplanten en zwerfvuil. In 2019 hebben we de metingen samen met HDSR uitgebreid met een participatief burgermeetnet (schoon water experiment). Bewoners meten hierbij de kwaliteit van het water. We rapporteren op de Ecoscan-resultaten in het jaarlijkse [duurzaamheidsverslag](#). In 2024 zijn de nieuwe Ecoscan-metingen uitgevoerd. Daarnaast blijven we op deze locaties de oppervlaktewatertemperatuur meten om meer inzicht te krijgen in de mate en snelheid van opwarming van het oppervlaktewater als gevolg hete periodes. Hiermee krijgen we meer inzicht welke wateren gevoelig zijn voor opwarming als gevolg van klimaatverandering.

5.2 Financiën

De begroting voor het thema oppervlaktewater is opgenomen in tabel 5.2.

Tabel 5.2 Kosten thema oppervlaktewater 2026-2030 (bedragen in miljoenen euro's, prijspeil 2025)

Oppervlaktewater

Activiteit	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Dagelijks onderhoud oppervlaktewater (maaien en schonen)	0,9	1,4	1,4	1,4	1,1	1,1
Groot onderhoud (baggeren)	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
Vervangings- en verbeteringsinvesteringen oppervlaktewater	1,5	2,4	2,7	1,9	1,5	1,5
Totaal	4	5,5	5,8	5	4,3	4,3

De kosten voor het dagelijks onderhoud nemen toe doordat een deel van de kosten van het Programma Gezond Water vanaf 2026 onder de exploitatie valt, in plaats van de investeringen. Ook neemt ons onderhoudsareaal toe door de aanleg van natuurvriendelijke oevers, drijvende eilanden, het aanplanten van water- en oeverplanten en het plaatsen van wilgenteenbollen en kokosrollen waar waterplanten op kunnen groeien. De investeringskosten vallen lager uit dan vorig jaar voorzien, nu een deel van de kosten voor Gezond Water per 2026 onder het dagelijks onderhoud valt. De overige investeringskosten in de begroting zijn t.b.v. duikervervanging. Op de kosten voor groot onderhoud is voor 2026 een inflatiecorrectie toegepast.

De financiering van de maatregelen uit het programma Gezond Water zijn uitgewerkt in het

Uitvoeringsplan Gezond Water, dat we jaarlijks actualiseren. De gemeente zal het jaarlijkse uitvoeringsplan als onderbouwing nemen bij de actualisatie van het PWR.

6 Middelen

De uitvoering van het Programma Water en Riolering is afhankelijk van de beschikbare middelen. De belangrijkste zijn ons personeel en de benodigde en beschikbare financiële middelen. Dit hoofdstuk gaat hier nader op in.

6.1 Personeel

De komende jaren voorzien we een beperkte stijging van de personeelsformatie van de groep Water, Riolering en Gemalen. De extra formatie wordt ingezet voor het initiëren, voorbereiden en aansturen van alle rioolvervangingen en het borgen van de inbreng vanuit water en riolering in gebiedsontwikkelingen als Rijnenburg en Merwedekanaalzone. De activiteiten richting particulieren zoals omschreven in het programma Waterproof030 zijn van belang om ook op particulier terrein te zorgen voor hergebruik en opvangen van regenwater. Naast het reguliere beheer en onderhoud moet het water- en rioleringssysteem gezond, robuust en toekomstbestendig worden ingericht zodat we kunnen inspelen op de klimaatveranderingen en de groei van de stad. De groei van de stad leidt tot een uitbreiding van het te beheren en onderhouden areaal. De verbreding van het taakgebied vraagt om extra beleids capaciteit, bijvoorbeeld met betrekking tot drinkwaterverbruik, de kwaliteit van het zwembadwater en regie op de ondergrond t.b.v. onder andere de warmtetransitie opgave.

De extra personeelskosten zijn onderdeel van de post 'personeelskosten en overhead' (zie tabel 6.1). De personeelskosten voor de uitvoering van de investeringsprojecten (voorbereiding, directie voering en toezicht) zijn niet apart zichtbaar in de begroting. Deze kosten zijn onderdeel van de investeringskosten.

Ook voor het vakgebied Water & Riolering geldt dat het lastig is om geschikte mensen te vinden vanwege de krapte op de (arbeids)markt. Momenteel hebben we al diverse vacatures die moeizaam in te vullen zijn. Het vinden van voldoende en geschikt personeel is dan ook een belangrijke voorwaarde om invulling te kunnen geven aan alle ambities uit de Visie Water en Riolering. Het streven is om in 2026 48 fulltime formatieplaatsen (fte) bij de groep Water, Riolering en Gemalen, bij voorkeur via vaste formatie in te vullen, en in 2027 door te groeien tot 50 fte.

Gedurende de doorontwikkeling van de afdeling Beheer Openbare Ruimte (BOR) is de formatie gegroeid om voldoende grip te krijgen op onze assets. Vanwege openstaande vacatures is destijds BOR breed besloten om maar 90% van de personeelskosten te begroten. Inmiddels is de formatie van de groep Water, Riolering en Gemalen nagenoeg op orde. Gevolg is dat we in 2024 een tekort hadden op de begroting van onze personele lasten. Ook voor 2025 verwachten we een tekort. In overleg met de andere BOR-groepen gaan we vanaf 2026 weer 100% van de personele lasten WRG in de begroting opnemen.

6.2 Kostenontwikkeling 2026-2030

De verwachte kostenontwikkeling in de periode 2026-2030 is weergegeven in tabel 6.1. Ter vergelijking is ook het jaar 2025 toegevoegd.

Tabel 6.1 Verwachte kostenontwikkeling in de periode 2026-2030. Bedragen x € 1 miljoen in prijspeil 2026, met uitzondering van 2025.

Activiteit	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Dagelijks onderhoud afvalwater (incl. hemelwater en grondwateroverlast)	7,2	8,2	8,3	8,4	8,6	8,7
Dagelijks onderhoud oppervlaktewater	0,9	1,4	1,4	1,4	1,1	1,1
Personeelskosten en overhead	7,5	8,7	9,0	9,0	9,0	9,0
Waterproof030	0,6	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8
Groenblauw subsidies (daken, maatschappelijk vastgoed en scholen)	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Groot onderhoud (baggeren)	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
Vervangingsinvesteringen riolering	16,4	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5
Vervangingsinvesteringen mechanische riolering	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Vervangingsinvesteringen oppervlaktewater	1,5	2,4	2,7	1,9	1,5	1,5
Bijdrageregeling overige openbare ruimte projecten	1	1	1	1	1	1
Bijdrage terugbrengen Leidsche Rijn	1	0	0	0	0	0
Reservering extra inspanning vasthouden regenwater	0	1	0	0	0	0
Beleid & onderzoek	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Compensabele BTW	4,4	4,3	4,3	4,3	4,2	4,2
Bijdrage overhead gemeente	1,2	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Bijdrage straatreiniging	4,9	5,1	5,1	5,2	5,3	5,4
Totaal	51,2	50,4	50,2	49,6	49,1	49,3

Voor de vervangingsinvesteringen riolering gaan we voor 2026-2030 uit van 8 km rioolvervanging per jaar, is de eenheidsprijs verhoogd en hebben we vanaf 2026 40% minder aan budget opgenomen om te corrigeren voor planningsoptimisme (zie nadere toelichting blz. 14). In 2026 nemen we eenmalig €1 miljoen extra dekking voor klimaatadaptatiemaatregelen op in de begroting om het afkoppelen én het vasthouden van hemelwater op de plek waar het valt extra te stimuleren. Deze bijdrage is opgenomen onder de nieuwe post reservering extra inspanning vasthouden hemelwater (tabel 6.1). De overige kostenstijging exclusief inflatiecorrectie zit hoofdzakelijk op de posten oppervlaktewater (zowel dagelijks onderhoud als investeringen) als gevolg van het Programma Gezond Water, dagelijks onderhoud afvalwater, Waterproof030 en personeelskosten en overhead. Omdat er nog geen centrale inflatiecijfers bekend zijn hebben we voorlopig een eigen inschatting van inflatiecorrectie voor het jaar 2026 doorgevoerd (4,8% GWW en 3,1% loonkosten). Daarnaast hebben we een correctie op de inflatiecijfers van 2025 meegenomen in de begroting van 2026.

Door alle kostenontwikkelingen, en met name de correctie voor planningsoptimisme in de begroting, verwachten we van 2025 naar 2026 een kostendaling van €0,8 miljoen ofwel -1,6%. Exclusief inflatiecorrectie bedraagt de kostendaling zelfs -5,5%.

De verwachte kostenontwikkeling voor de periode 2027-2030 hangt af van de jaarlijkse correctie voor planningsoptimisme. Zolang de jaarlijkse vervangingsdoelstelling en de correctie voor planningsoptimisme voor de periode 2026-2030 gelijk blijven, voorzien we een beperkte tot geen kostenstijging (excl. inflatiecorrectie) vanaf 2027. Hoe dit in de toekomst in de praktijk uitpakt hangt af van de realisatie van rioolvervangingsprojecten de komende jaren en de daarmee gemoeide correctie voor planningsoptimisme in de begroting. Daarnaast is de ontwikkeling afhankelijk van de uitkomsten van de verkenning naar noodzakelijke extra klimaatadaptatiemaatregelen om de doelstellingen te realiseren. Indien nodig zullen we hierop bijsturen bij een volgende actualisatie van het Programma en/of bij herziening van de Visie Water en Riolering.

6.3 Ontwikkeling rioolheffing

Ontwikkeling eigenaren en grootverbruik

De rioolheffing is in Utrecht opgebouwd uit een heffing voor eigenaren en een heffing voor gebruikers. De eigenarenheffing betreft een vast bedrag per jaar per aangesloten perceel (in 2025 € 254,13). De gebruikersheffing betreft een bedrag per kubieke meter water en wordt aanvullend op de eigenarenheffing gestaffeld opgelegd aan grootverbruikers die jaarlijks meer dan 250 m³ afvalwater op de riolering lozen (in 2025 gemiddeld € 1,86 per m³).

De huidige toedeling van de kosten tussen eigenaren- en grootverbruikersheffing is gebaseerd op de jaarlijkse verdeling in hoeveelheid afgevoerd afvalwater door eigenaren en grootverbruikers. Daarbij worden alleen de kostenposten waarbij de kosten daadwerkelijk afhankelijk zijn van de hoeveelheid afgevoerd afvalwater naar rato toegerekend aan de grootverbruikersheffing. Dit zijn de posten dagelijks onderhoud, vervangingsinvesteringen riolering en de BTW. Kosten die geen relatie hebben met de hoeveelheid afvalwater, zoals de posten beleid & onderzoek, personeelskosten, bijdrage straatreiniging en bijdrage bedrijfsvoering gemeente worden volledig toegerekend aan de eigenarenheffing. De verdeelsleutel wordt jaarlijks aangepast op basis van het aantal inwoners, het gemiddelde jaarlijkse drinkwaterverbruik per inwoner en het verwachte grootverbruik. De verwachte ontwikkeling van het aantal aangesloten eigenaren en het verwachte grootverbruik is weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 6.2 Verwachte ontwikkeling lozingen in de periode 2026-2030

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Aansluitingen	178.800	181.200	183.900	186.700	189.500	192.500
Lozing bewoners (m ³)	16.680.000	16.750.000	17.010.000	17.260.000	17.520.000	17.790.000
Lozing grootverbruik (m ³)	3.100.000	3.100.000	3.100.000	3.100.000	3.100.000	3.100.000
Lozing totaal (m³)	19.780.000	19.850.000	20.110.000	20.360.000	20.620.000	20.890.000

De groei van het aantal aansluitingen is naar beneden bijgesteld op basis van de laatst beschikbare woningbouwplanning. Voor 2026-2029 zijn we uitgegaan van 2.767 extra aansluitingen per jaar op basis van de woningbouwplanning. Vanaf 2030 hebben we deze weer constant gehouden op 3.000 extra aansluitingen per jaar op basis van de langjarige bouwprognoses. De omvang van het grootverbruik is constant gehouden op 3,1 miljoen m³ per jaar.

Indicatie ontwikkeling eigenaren en gebruikersheffing

Bij volledige dekking van de kosten in tabel 6.1 en bij toepassing van de huidige verdeelsleutel tussen klein- en grootverbruik ontwikkelen de eigenaren- en gebruikersheffing zich conform tabel 6.3.

Tabel 6.3 Indicatie ontwikkeling eigenaren- en grootverbruikerstarief in de periode 2026-2030 (2027 en verder zijn exclusief inflatiecorrectie)

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Eigenarentarief	€ 254,13	€ 247,27	€ 245,47	€ 239,91	€ 233,91	€ 231,70
Verschil t.o.v. vorig jaar (in %)	3,4%	-2,7%	-0,7%	-2,3%	-2,5%	-0,9%
Grootverbruikerstarief	€ 1,86	€ 1,81	€ 1,61	€ 1,56	€ 1,50	€ 1,49
Verschil t.o.v. vorig jaar (in %)	3,4%	-2,7%	-11,1%	-3,2%	-3,5%	-0,8%

Uit de tabel blijkt dat het lastig is om met de huidige systematiek van toedeling de tarieven van het grootverbruikerstarief en eigenarentarief met dezelfde percentages te laten stijgen. Dit lukt in de praktijk alleen door elk jaar verschillen op te vangen via de egalisatiereserve. Dit leidt voor 2026 voor beide tarieven tot een voorgestelde tariefdaling van 2,7% (incl. inflatiecorrectie). De verwachte tariefontwikkeling voor de periode 2027-2030 hangt af van de jaarlijkse correctie voor planningsoptimisme. Doordat de jaarlijkse vervangingsdoelstelling en de correctie voor planningsoptimisme voor de periode 2026-2030 gelijk zijn gehouden en het aantal aansluitingen jaarlijks toeneemt door de groei van de stad wordt er voorsnóg jaarlijks een tariefdaling (excl. inflatiecorrectie) voorzien.

Conform besluit in de Visie Water & Riolering hebben we samen met de BghU onderzoek gedaan naar een nieuwe systematiek voor de kostentoerekening van de rioolheffing die robuuster en toekomstbestendiger is dan het huidige systeem, en meer recht doet aan het principe van 'de vervuiler betaalt'. Op basis van dit onderzoek werken we momenteel een voorstel voor een nieuwe grondslag uit, zodat een eventuele nieuwe grondslag in 2027 ingevoerd kan worden.

6.4 Overige ontwikkelingen

Egalisatiereserve riolering

Bij vaststelling van het Programma Water en Riolering 2024-2028 heeft de raad besloten voortaan een maximumbedrag van € 4 miljoen in de egalisatiereserve riolering aan te houden en jaarlijks bij de Voorjaarsnota voor te stellen hoe het bedrag boven het maximumbedrag wordt ingezet.

De voorziene stand van de egalisatiereserve bedraagt met ingang van 2026 €3,7 miljoen en ligt daarmee onder het maximumbedrag van €4 miljoen. De stand van de egalisatiereserve was op 31 december 2024 €5,2 miljoen. Bij vaststelling van de VJN2024 is besloten dat er totaal nog €1,45 miljoen uit de reserve onttrokken wordt (€1,25 miljoen in 2025 en €0,2 miljoen in 2026; [beslispunten 2.c.iii en 2.c.vii](#)). Wij schatten in dat de resterende 3,7 miljoen in de egalisatiereserve nog voldoende is om twee opeenvolgende jaren aan tegenvallende uitgaven en inkomsten op te vangen. Daarom maken we nu geen geld vrij om de reserve aan te vullen tot het maximumbedrag.

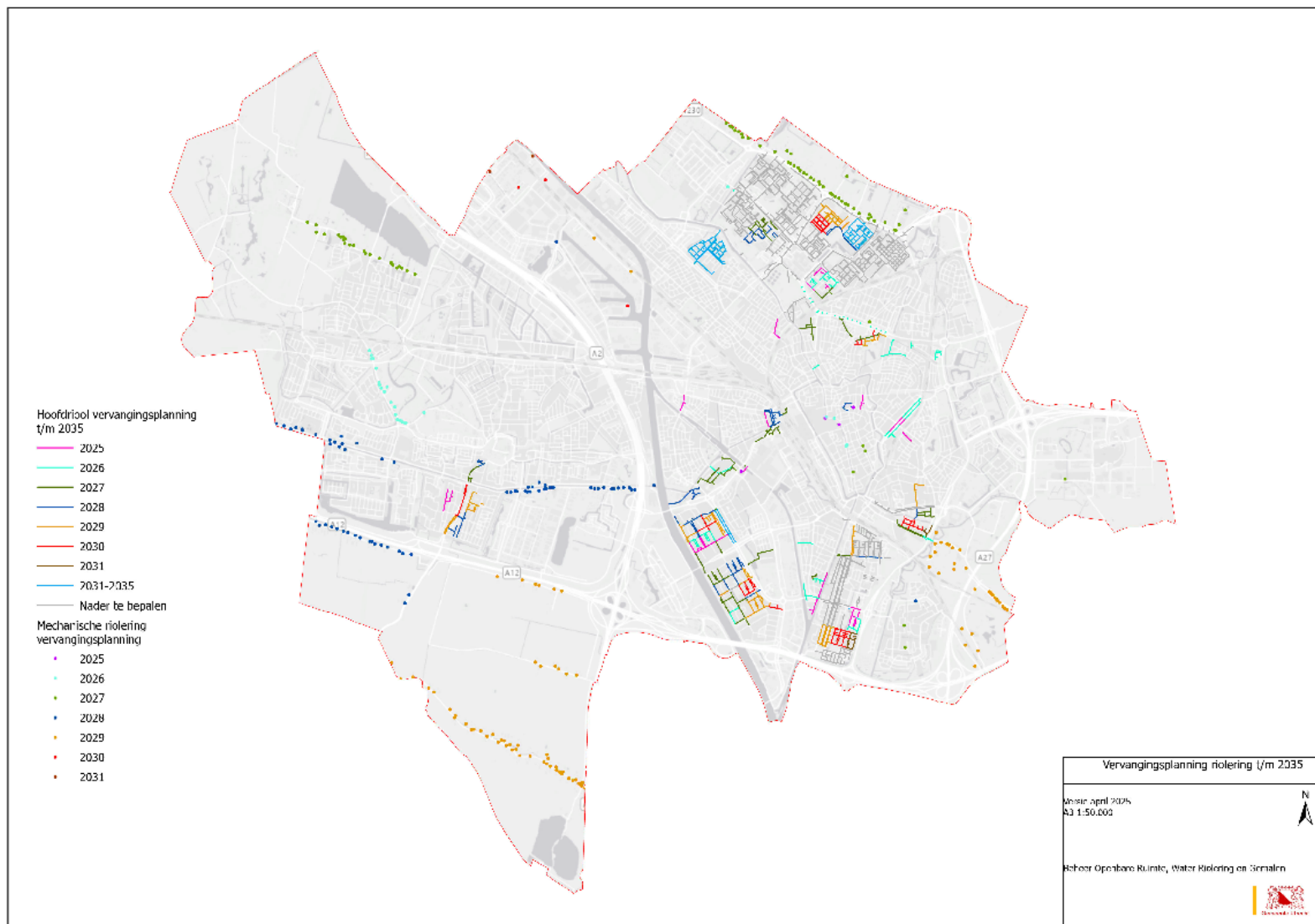
Voorziening GRP investeringen

Het budget dat we voor onze investeringen begroten, storten we jaarlijks in een aparte investeringsvoorziening. Sinds vaststelling van de Visie Water & Riolering in 2022 nam onze rioolvervangingsdoelstelling jaarlijks toe. In de praktijk zien we dat de realisatie hierop achterblijft. De afgelopen jaren hebben we ca 60% van onze investeringen gerealiseerd. Als gevolg neemt de hoogte van onze voorziening de laatste jaren toe (stand voorziening eind 2024: €32,2 miljoen). Om te voorkomen dat de voorziening alsmaar verder blijft oplopen houden we vanaf 2026 in de begroting rekening met planningsoptimisme. Daarom hebben we 40% minder aan budget voor de vervangingsinvesteringen riolering opgenomen, oftewel voor maar 4,8 km in plaats van 8 km. Voor nu is voor de periode 2026-2030 uitgegaan van een correctie van 40%. We stellen het percentage voor planningsoptimisme bij zodra we zien dat we meer realiseren.

Bijlage I Investeringsplanning riolering t/m 2030

Tabel I.1 Overzicht van alle investeringsprojecten.

Gebied	Wijk	Aantal km te vervangen riolering in totaal	Waarvan 2026 t/m 2030	Start planvorming	Start uitvoering
Lombokplein	West	2,3	2,3	2017	2026
Welgelegen	West	2,8	2,8	2020	2026
Amazonekwartier	Overvecht	2,8	2,8	2020	2027
Taagdreef e.o.	Overvecht	2,1	1,6	2017	2025
Neckardreef noord	Overvecht	4,9	4,9	2025	2028
Tuinwijkroute	Noordoost	1,9	1,9	2023	2027
Lauwerecht noord	Noordoost	0,7	0,7	2022	2027
Overige projecten Noordoost	Noordoost	1,6	1,6	2022	2026
Breitnerlaan e.o.	Oost	0,9	0,9	2024	2027
Koningsweg	Oost	1,3	1,3	2023	2025
Maliebaan / Snellenlaan	Oost	1,7	1,2	2019	2025
Overige projecten Oost	Oost	1,5	1,5	2024	2029
Janskerkhof	Binnenstad	0,3	0,3	2024	2028
Oudegeinlaan e.o.	Zuid	1,3	0,5	2020	2025
Hoograven zuid-midden	Zuid	4,9	4,1	2023	2027
Aanpak Zuidpoort en raakvlak	Zuid	1,6	1,6	2023	2027
Afrikalaan e.o.	Zuidwest	2,4	2,4	2023	2027
Bernadottelaan e.o.	Zuidwest	2,6	1,3	2019	2025
Van Heuven Goedartlaan e.o.	Zuidwest	3,7	3,7	2023	2028
Vasco da Gamalaan e.o.	Zuidwest	2,1	2,1	2021	2026
Kanaleneiland Zuid-midden	Zuidwest	4,2	4,2	2024	2028
Overige projecten Zuidwest	Zuidwest	1,7	1,7	2023	2026
Castellumlaan e.o.	Vleuten - De Meern	0,7	0,7	2022	2027
Meerndijk e.o.	Vleuten - De Meern	1,4	1,4	2027	2029
Mereveldlaan e.o.	Vleuten - De Meern	1,9	1,9	2026	2028
Totaal		53,3	49,4		

Figuur I.1: kaart met de investeringsplanning riolering t/m 2035.

Bijlage II Overzicht vaststelling investeringen

Bij de Programmabegroting wordt de investeringsstaat voor het programma 'aantrekkelijke, groene leefomgeving en erfgoed' geautoriseerd en vastgesteld door de raad. Hieronder valt de begrotingsdoelstelling 'Water en rioleringssysteem', waaronder enkel het PWR valt. Om beter aan te sluiten bij de programmabegroting is voor deze begrotingsdoelstelling de verwachte financiële vertaling van de programmering (investeringen) op dezelfde manier weergegeven in onderstaande tabel. Deze verwachte programmering kan nog wijzigen in de periode tussen de Voorjaarsnota en vaststelling van de begroting 2026.

Tabel II.1 verwachte investeringen in PWR in 2026	Programma Aantrekkelijke, groene leefomgeving en erfgoed									
x 1.000 euro										
Begrotingsdoelstelling	Geautoriseerd t/m Begroting 2025	Af te sluiten investeringen Jaarstukken 2024	Bijstelling bestaande investeringen in Begroting 2026*	Verwacht te autoriseren in Begroting 2026 - Nieuwe investeringen	Realisatie t/m 2024	Verwacht te autoriseren in Begroting				
						2026	2027	2028	2029	2030 e.v.
Water- en Rioleringsysteem	66.927	0	0	17.433	13.121	17.433	16.685	15.953	15.520	15.520